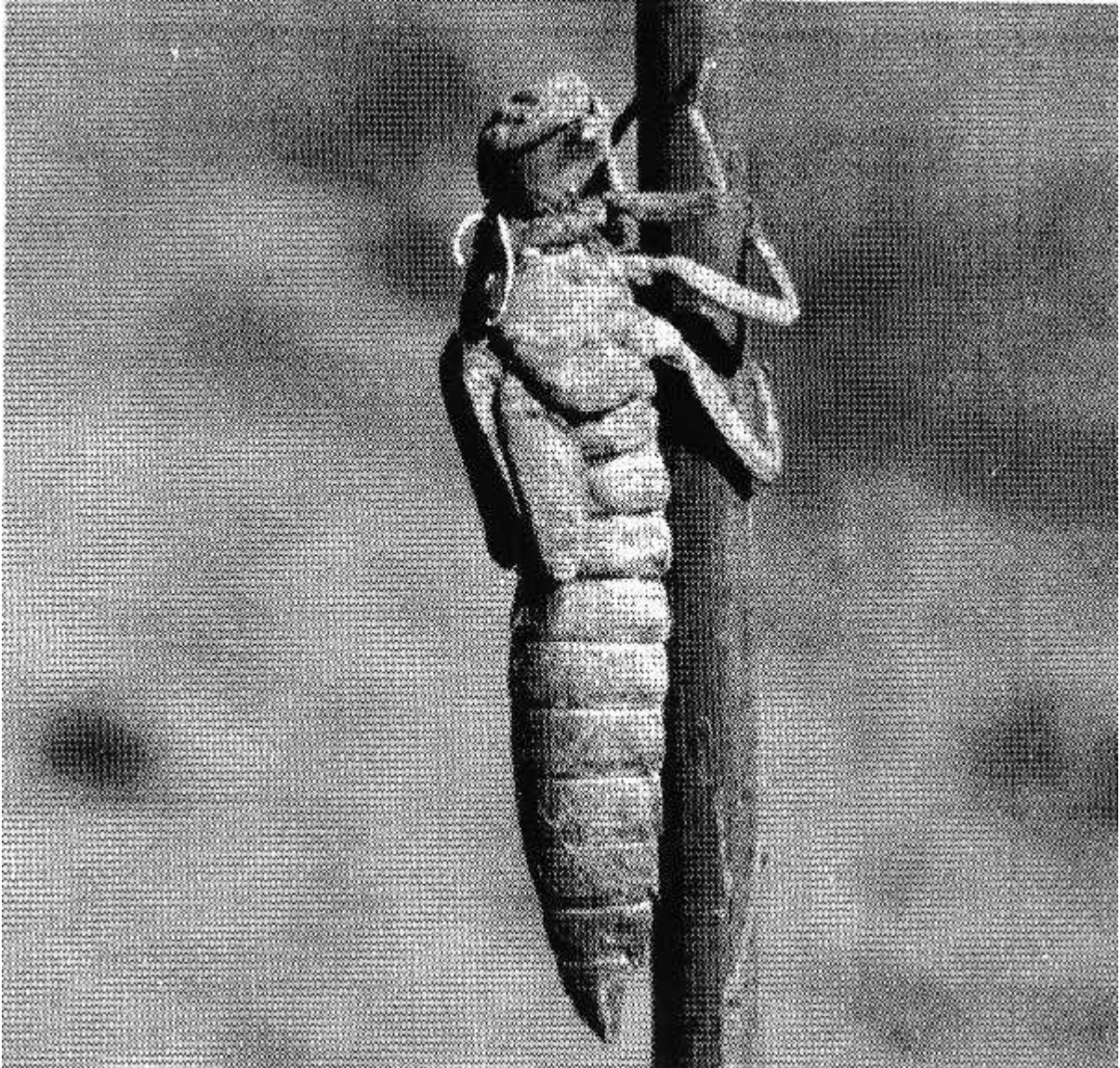

Nordisk
ODONATOLOGISK
FORUM

NYHETSBREV Vol 5, No. 1

Juli 1999

Brachytron pratense exuvia, foto Hans Olsvik

FRA INNHOLDET:

- Nyt fra Danmark 1998. - Ängstrollsländor (*Sympetrum*) i mellersta Norrland, Sverige. - Referat fra Finlands-treffet 1998. - *Sympetrum "nigrescens"* i Danmark. - Forslag til fylkesrøddlister Norge. - Projekt Gomphus, Danmark. - Internasjonalt Odonata-symposium i Sverige 2001. - Bokomtale "De danske guldmede". - Småstykker. - Odonater i Aure, Norge. - Velkommen til Aure 6.-8.august 1999. - Minnesotaintrykk.

Nordisk Odonatologisk Forum

stiftet 18.juni 1994

Nyhetsbrev Vol. 4, No. 1, Juli 1999

Nordic Odonatological Society, Newsletter Vol. 4, No. 1, July 1999

ISSN 0808-2464

Redigert av

Hans Olsvik, N-6694 Foldfjorden,

telefon (& Fax): (+ 47) 71645294, e-mail: olsvikha@online.no

Bjørn Petter Løfall, Åslivn. 20 B, N-1890 Rakkestad,

telefon arbeid (+ 47) 69225516, privat (+ 47) 69221871, email:
bpl@c2i.net

Ja, så er vi kommet langt inn i en ny sommer og en ny sesong med mange muligheter for interessante funn av odonater og store naturopplevelser. En av disse kan forhåpentligvis det femte nordiske odonata-treffet i Aure på Nordmøre bli. Her er ihvertfall både fjord, fjell, myr og vatn i mengder, ja insekter også, men litt for få små odonater som kan beite på dette områdets blodsugere og plageånder, sviknott (Ceratopogonidae)..! Terrestrisk og limnisk fauna er kanskje ikke så rik og variert som lenger sør, men her møtes sorlige og alpine elementer. Reks. kan *Ischnura elegans*, *Cordulegaster bottoni* og *Somatochlora alpestris* flyve i lag.

Ellers vil interesserte legge merke til at nå er det bare den "harde kjerne" som gjenstår av medlemmene i nordisk odonatologisk forum. Sterkest innsats finner vi blant danskene, to av tre (67%) på den tidligere adresselista er fortsatt med, mens den tidligere så lange norske lista er redusert til en håndfull. Vil du med i neste års liste er det bare å passe på å betale kontingenten....

Neste års treff er dessverre ikke fastlagt enna, hverken sted eller tidspunkt, men forhåpentligvis er det mulig å få til noe i Danmark eller Sverige?

H.O.

Nordisk Odonatologisk Forum ble stiftet 18.juni 1994 i Rakkestad, Østfold, Norge, under det første nordiske treff for odonat-interesserte. *The Nordic Odonatological Society was founded in 1994 in Rakkestad, Norway.*

Forumet er en uformell organisasjon for kontakt mellom odonat-interesserte, fagfolk og amatører, i Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island. *The society is an informal organisation for contact between scientists and amateurs interested in Odonata.*

Forumet har som intensjon å arrangere årlige treff, alternerende mellom landene, samt å utgi et årlig nyhetsbrev. *The society seeks to arrange yearly meetings, alternating between the countries, and to edit a yearly newsletter.*

Forumet har som målsetning å arbeide for å fremme kunnskapen om odonater på alle områder. *The society wants to promote all kinds of knowledge on Odonata.*

INNHold - content

Nielsen, Ole Fogh: Guldmennytt fra Danmark 1998	3
Johansson, Frank & Tobias Ivarsson: Utbredning av ångstrollsländor <i>Sympetrum</i> i mellersta Norrland, Sverige	4
Olsvik, Hans: Inntrykk fra Odonata-treffet i Konnevesi, Finland i juni 1998	6
Olsvik, Hans & Ole Fogh Nielsen: <i>Sympetrum "nigrescens"</i> i Danmark	7
(Sahlén, Göran): Internasjonalt Odonata symposium i Sverige i 2001	8
Olsvik, Hans: Om larve/exuvia -kjennetegn på <i>Somatochlora arctica</i>	8
Olsvik, Hans: Bokanmeldelse "De danske guldsmede"	9
Olsvik, Hans: Forslag til fylkesrøddliste på øyestikkere.....	10
Småstykker	12
Nye boker	13
Pedersen, Henning: Fund af sjældnere og nye guldsmede arter i Danmark 1997 -1998	14
Olsvik, Hans: Øyestikkere i Aure	16
Olsvik, Hans: Velkommen til det femte nordiske Odonata treffet i Aure, Norge 6.-8. august 1999!	17
Olsvik, Hans: Odonata-inntrykk fra Minnesota	18
Adresse- og e-mail -liste	20

Kontingent

Kontingenten er norske kr. 50,- pr. år. Adressen:
Nordisk Odonatologisk Forum,
c/o Hans Olsvik, 6694 Foldfjorden.
Bankkontonummer: 4111 43 37119.

*The membership fee is NOK 50,- per year. Address:
Nordic Odonatological Society,
c/o Hans Olsvik, N-6694 Foldfjorden, Norway
Bank account number (giro): 4111 43 37119*

Odonata - Øyestikker - trollslända - guldsmed - sudenkorennot - drekafluga

Guldsmede-nyt fra Danmark 1998

Ole Fogh Nielsen

Nielsen, O.F. 1999. Dragonfly-news from Denmark 1998. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 5 (1): 3. Because of the bad weather in Denmark, 1998 became one of the poorest dragonfly-seasons for years. Still, many interesting records were made. Two new species were found, a female of *Sympetrum pedemontanum* at Langeland, and a female of *Sympetrum fonscolombei* at Bornholm. *Anax imperator* was discovered at Fyn, and successfully breeding in Denmark was proved, as exuviae were found both here and at southern Jylland. *Somatochlora arctica* was present in good numbers at the locality at central Jylland. Near Ry, Jylland, two localities with the rare *Ischnura pumilio* were discovered. *Aeshna mixta* was found scattered at Jylland, but not as numerous as in the two previous seasons. In particular the species of *Lestes*, *Aeshna* and *Sympetrum* appeared in very low numbers this year.

Ole Fogh Nielsen, Søkildevvej 87, DK-8680 Ry, Denmark.

1998 var vejrmæssigt en af de dårligste sæsoner i Danmark i mange år. Mange arter optrådte fåtalligt, og der var generelt meget få guldsmede på vingerne. Alligevel blev sommeren på flere måder yderst interessant. Der blev således fundet to nye guldsmedearter *Sympetrum pedemontanum* og *Sympetrum fonscolombei* og gjort flere andre spændende fund.

Sympetrum pedemontanum blev fundet i Danmark for første og hidtil eneste gang den 21. juli 1998 af H. J. Henriksen, der så og fotograferede en hun på Langeland. (Billedet kan ses i "De danske guldsmede" (Nielsen, 1998b)). Det enlige individ blev fundet nær kysten ved et lille lavvandet, tæt tilgroet vandhul. Selvom der blev ledt grundigt i området de næste par uger, blev der ikke set flere eksemplarer.

Sympetrum fonscolombei blev ligeledes fundet i ét enkelt eksemplar - også en hun - fanget på Bornholm den 1. august 1998 i forbindelse med et biologi-kursus for lærere og studerende fra Zoologisk Institut i København (Nielsen, 1998b).

Anax imperator blev den 14. juni 1998 fundet i et nyt område i Danmark, nemlig på Sydostfyn i et område med små lavvandede, næringsrige vandhuller. Der blev set flere nyforvandlede individer - både hanner og hunner - og ialt 15 tomme larvehuder blev indsamlet. Der blev fundet larvehuder i 4 forskellige vandhuller. Arten bar sandsynligvis ynglet i Danmark siden 1994, men først i år er det altså lykkedes at finde helt beviser herpå. *A. imperator* optrådte også i 1998 i udbredelsesområdet i Sydvestjylland. I sidste halvdel af juni blev der set adskillige hanner og flere ægløse hunner, ligesom der blev fundet én enkelt tom larvehud. Den bør kunne ses flere steder i Syd Danmark.

Somatochlora arctica blev også i 1998 fundet i antal på den nye lokalitet - en hedemose i Midtjylland (Nielsen, 1998a). Der blev set adskillige hanner og enkelte hunner, og jeg er overbevist om, at arten yngler på stedet.

Ischnura pumilio - en af vore sjældne guldsmede - blev i juni og juli 1998 fundet på to lokaliteter nær Ry. Ved den ene lokalitet - et kun 1 år gammelt vandhul - blev der set ca. 25 individer - mest hanner, men også enkelte hunner. På den anden lokalitet - et gammelt vandhul i en råstofgrav - blev arten noteret i stort tal, og der blev desuden fundet flere tomme larvehuder. Med fundet af *I. pumilio* er antallet af guldsmedearter registreret i Ry-området indenfor de sidste 10 år nu oppe på 36 (Nielsen, 1997).

Aeshna mixta er også i 1998 fundet spredt rundt omkring i Jylland. Den bar dog ikke været nær så udbredt og almindelig som i 1996 og 1997. Som tidligere nævnt bar de

fieste guldsmede - også de mest almindelige arter - optrådt sparsomt i år, og især *Lestes* -, *Aeshna* - og *Sympetrum* - arterne bar været yderst fåtallige. Det skal blive interessant at se, hvordan 1999-sæsonen vil forme sig. (Alle fund og observationer er gjort af forfatteren bortset fra registreringen af de to nye arter).

Referanser:

Nielsen, O.F., 1997: Ry-egnens guldsmede. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 3(1): 14.

Nielsen, O.F., 1998a: Guldsmede-nyt fra Danmark 1997. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 4(1): 4.

Nielsen, O.F., 1998b: De danske guldsmede. Apollo Books, Stenstrup. 280 pp.

Ole Fogh Nielsen på guldsmedejagt, Sverige 1995.
Foto: Hans Olsvik.

Utbredning av ängstrollsländor (*Sympetrum: Odonata*) i mellersta Norrland, Sverige

Frank Johansson & Tobias Ivarsson

Johansson, F. & T. Ivarsson 1999. The Distribution of Darter dragonflies (*Sympetrum: Odonata*) in central Norrland, Sweden. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 5 (1): 4-5. The occurrence and distribution of the *Sympetrum* dragonflies in central Norrland is discussed and presented in 25x25 km square maps. Frank Johansson & Tobias Ivarsson, Ekologisk Zoologi, Umeå Universitet, S-90187 Umeå, Sverige

Sedan Sahléns Sveriges Trollsländor kom ut första gången 1985 har vår kunskap om de svenska trollsländornas utbredning förbättrats: betydligt. I denna artikel vill vi belysa utbredningen av ängstrollsländor (*Sympetrum*) i mellersta Norrland genom att gå igenom några äldre fynd och presentera några nyare fynd. Vår definition av mellersta Norrland i denna artikel består av floraprovinserna: Ångermanland, Västerbotten, och Lycksele lappmark.

Det förekommer regelbundet fem arter Ängstrollsländor i Sverige, samt ett fynd av en art *Sympetrum fonscolombei* på Öland 1997 (G. Salén muntligen). Nedan presenterar vi de fynd av ängstrollsländor som är kända från mellersta Norrland. Alla fynd som avser flygande individer har verifierats genom att ett eller flera exemplar har artbestämts med hjälp av lupp. För artbestämning och beskrivning hänvisas till Sahlén (1996) och Sandhall (1987).

Sympetrum danae (Sulzer 1776)

Svart ängstrollslända

Arten är känd med fynd från första halvan av 1900-talet i Ångermanland, Åsele lappmark och Lycksele lappmark (Ander 1944). Första fyndet av *S. danae* i Västerbotten publicerades av Sahlén (1987) och sedan har Åtskilliga fynd gjorts av arten i detta landskap (Johansson 1988, 1991). Arten kan numera betraktas som allmän i Västerbottens kustland då den hittats på många lokaler förutom de angivna i litteraturen.

Vi vill här, enligt vår kännedom, presentera senaste säsongsfynd av flygande trollslända i Västerbotten. Den 10 oktober 1997 observerades några flygande hanar och en hona av *S. danae* på Stora Fjäderägg, VB.

Med följande fynd vill vi visa att *S. danae* har en fast population Även i Västerbottens inland, se även figur 1. Ett exemplar observerades 7 september 1997 vid Hällnäs kursgård (7 km NV Hillinas, VB). Flera flygande sågs vid Stäbackstjärnen 16 augusti 1997 (1 km, NO Robertsfors, V13). Vid Klubbträsket (11 km S Åmsele, V13) sågs flera flygande exemplar 6 september 1997. Det vore intressant att veta om det finns några fasta populationer av arten i Lycksele lappmark. Åmselefyndet samt andra lappmarksfynd tyder på att arten borde ha faste även i LYLP.

Ett fynd från Gamogen, Hallen (15 km NO Nordmaling, ÅNG) där flera exemplar observerades 16.viii.1997 samt ett flertal flygande exemplar vid Ängeråns mynning (27 september 1997) torde vara de nyare fynden i detta landskap. Arten borde dock vara vanlig i landskapet eftersom den är allmän i Västerbotten. Lagg märke till det sena fyndet vid Ängerån. Tydligt är att det milda klimatet vid kustvikarna (se även ovan) förlänger flygsäsongen för trollsländorna.

Sympetrum flaveolum (L., 1758)

Gulfläckig Ängstrollslända

Känd från Sorsele, LYLP där den togs av C. B. Gaunitz (Ander 1931). En stabil population finns vid en pöl i Finkarsberget (5 km SO Umeå, VB) eftersom arten observerats här under 1995, 1997 samt 1998. Parning och äggläggning har observerats regelbundet. Ny för Västerbotten. Arten observerades även vid pölen i Holmsunds hamn (V13) med flera exemplar under augusti 1997 och 1998 och i Umeå älven delta vid Villanäs (VB) 21 juli 1998. *S. flaveolum* visade sig vara vanlig i skyddade havsviker och avsnörda sjöar på Holmögadd, V13, då ett besök gjordes där 23 augusti 1997. En hane av arten, 27 juli 1996 vid Gammogen, Hallen (15 km NO Nordmaling, ANG) är första fyndet för landskapet. Individerna som togs var nyligen kläckt och borde ha kommit från lokalen. Vid ett återbesök på lokalen 1997 sågs inga exemplar av arten.

Sympetrum vulgatum (L., 1758)

Allmän ängstrollslända

Det första fyndet av arten i Norrland gjordes 1991 då den togs på Ängesön på Holmöarna, VB (Johansson 1991). Arten förekom mycket rikligt på Holmögadd, VB, 23 augusti 1997, och var då den talrikaste trollsländan vid besöket. Den hittades också vid Gäddbäckundet Holmön, V13, och Kontgraven på Ängesön, V13 i slutet av augusti 1997. Under 1998 togs *S. vulgatum* även på två fastlandslokaler vid kusten. Dels i pölen i Holmsunds hamn där flera exemplar sågs flygande och parande i september samt ett fynd av en hane 20 km nordost om denna lokal 14 september 1998, vid Östögrundet, Ostnäs. Artens hittills enda kända tillhåll i Sverige norr om Gästrikland är i Västerbotten. Ger varkar den ha ett starkt faste på Holmöarna och med enstaka populationsförekomster vid kusten (Figur 1).

Sympetrum striolatum (Charpentier, 1840)

Stor Ängstrollslända

Funnen 1912 i Sorsele av C. B. Gaunitz (Ander 1931) vilket fortfarande är enda fyndet i Norrland.

Sympetrum sanguineum (Miller, 1764)

Blodröd Ängstrollslända

Troligen sågs ett exemplar av arten flygande vid Prästsjön, Umeå, V13, i augusti 1996 (J. Falck muntligen). Dock var det endast en fältobservation varför viss reservation för fyndet måste göras. Så käre läsare, ut och leta vid Prästsjön

Om alla dessa ovanstående fynd representerar stabila populationer är svårt att säga eftersom *Sympetrum*arter är kända för att då och då göra långa "vandringar". De kan således dyka upp lite här och var utan att lyckas etablera sig.

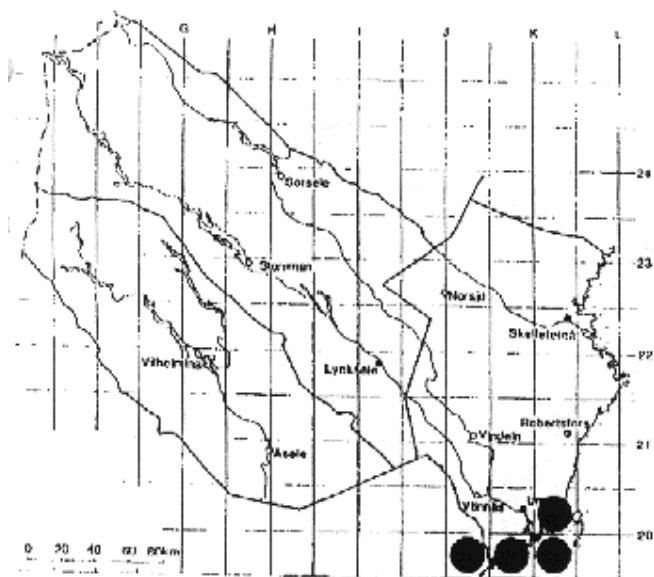
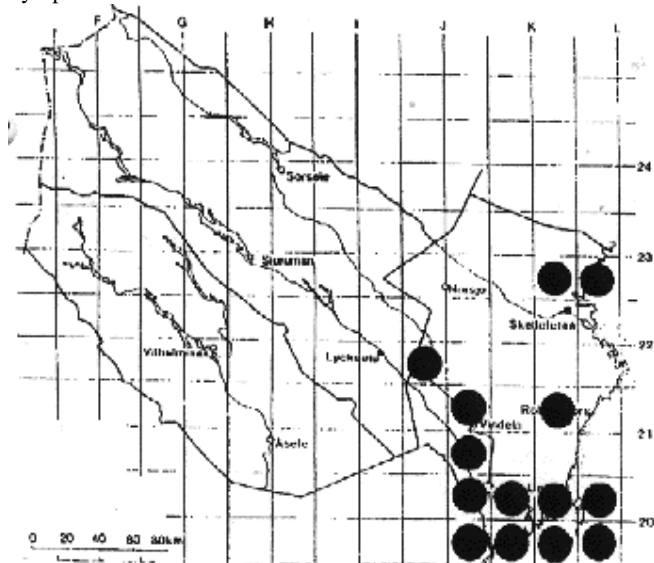
Dock tyder de årliga fynden på samma lokaler att utbredningen av Ängstrollsländor är underskattad i Norrland. Troligtvis var uppträdande av ängstrollsländor ovanligt omfattande sensommaren 1997 och observationer av obestämda röda ängstrollsländor (troligen *S. flaveolum* eller *S. vulgatum*) gjordes bland annat i Skeppsviks skärgård (VB) och på Jiirnashalvön (ÅNG). I figur 1 presenteras utbredningen i mellersta Norrland med de fynd som gjorts under 1980 och 1990 talet.

Citerad litteratur

- Ander, K. 1931. Bidrag till kandom om de svenska odonaterna. 5
 Ander, K. 1944. Catalogous Insectorum Suecicae. 1V. Opusc. Ent. 9: 157-163.
 Johansson, F. 1988. Förbisedda trollsländor (Odonata) i Norrland? Natur i Norr. 7: 36-37.
 Johansson, F. 1991. Trollsländor från Holmöarne. Natur i Norr 10: 70-71.

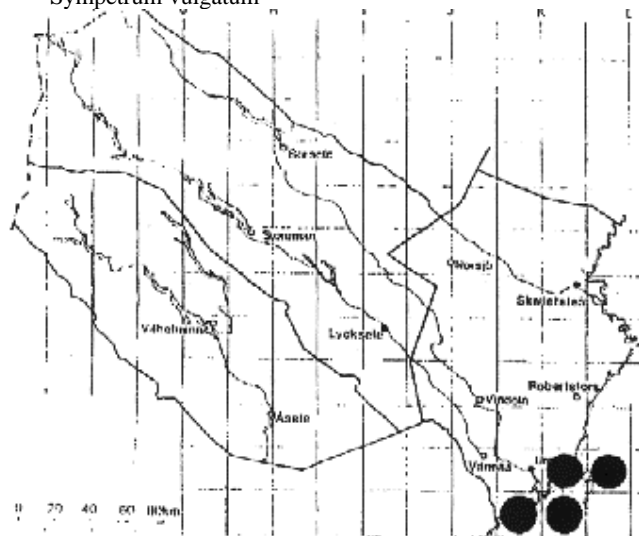
- Sahlén G. 1985. Sveriges trollsländor. Fältbilogerna Sollentuna. 151 s.
 Sahlén, G. 1987. Landskapsförteckning över norra Sveriges trollsländor. Natur i Norr. 6: 35-38.
 Sahlén, G. 1996. Sveriges trollsländor. Fältbiologema Stockholm. 162 s.
 Sandhall, Å. 1987. Trollsländor i Europa. Interpublishing, Stockholm. 251 s.

Sympetrum danae

Sympetrum flaveolum

Sympetrum vulgatum

Figur 1.

Utbredning av *Sympetrum danae*, *S. flaveolum*, och *S. vulgatum* i mellersta Norrland. Endast fynd efter 1985 år redovisade. Utbredningskartorna redovisar fynd i Rikets näts, 25 km rutor, Sverige.

Distribution of Sympetrum danae, S. flaveolum and S. vulgatum in central Norrland, Sweden. Only records after 1985 are included. The maps show the distribution in the national system "Rikets näts" in 25 km squares.

Fra det IV nordiske odonata-treff i Konnevesi, Finland 26.-28. juni 1998

Hans Olsvik

Olsvik, H. 1999. From the 4th nordic odonatological meeting at Konnevesi, Finland 26-28 June 1998. Nord.Odonat.Soc.Newsl. 5 (1): 6. A brief report from the meeting, including a species list from the fieldtrips. Hans Olsvik, N-6694 Foldfjorden

Etter en lang biltur fra vestkysten av Norge ankom vi Kalle Grimstad og undertegnede) Konnevesi fredag ettermiddag, som de første utlendinger. Vi var spente på liva de finske odonata-folkene Ved Jyväskylä-universitet hadde fått i stand. Konnevesi feltstasjon viste seg å være velutstyrt som et hotell, med flotte rom med kjøkken og bad. Og ikke minst en betjent kafeteria der vi kunne få både varm, og kald mat. Virkelig en positiv overraskelse! Naturligvis fantes badstu, som overalt ellers i Finland.

Allerede ved Konnevesi-sjøen traff vi de første interessante artene for oss vestlendinger, nemlig dvergmåse! Senere skulle vi se mange fier av dem, men den virkelige godbiten fikk vi ikke vite om for vi vel var hjemme igjen, nemlig en orientgjøk som satt og sang i nærheten av Jyväskylä

Men det var jo odonater som interesserte oss mest, og treffet startet med at Professor Pauli Bagge ønsket oss velkommen. Deretter noen foredrag om den lokale forskningen og faunaen, av Esa Korkearaki (local extinction of dragonflies, central Finland), og av Markus Rantala (seasonal variation in size and fluctuating asymmetry of *Calopteryx virgo*). Frank Johansson snakket litt om sine *Leucorrhinia*'er, og kvelden fortsatte med odonata-prat ut i de små timer.

Neste dag dro vi i felt med fullt utstyr, først til torvsjøen Vitaalampi hvor *Somatochlora flavomaculata*, *Sympetrum flaveolum* og *Leucorrhinia albifrons* kanskje var de mest interessante artene for oss. Deretter gikk turen til ei elv kalt Kierniemenjoki, hvor vi fant både *Calopteryx virgo* og *C. splendens*, *Gomphus vulgatissimus* og *Onychogomphus forcipatus*! Ved elva Nevlajoki fant vi trolig også alle disse, og i tillegg både *Ophiogomphus cecilia* og *Cordulegaster boltonii*! To helt fantastiske småelver her sentrale Finland!

Etter mat og litt avslapning var vi klare for fiere foredrag, denne gang med de lokale Jukka Suhonen (Intra- and interspecific competition of territorial males of *Calopteryx virgo*), og Jari Ilmonen (Competition and predation of lotic Odonate-larvae), etterfulgt av Göran Sahlén som snakket om verdiklassifisering av odonatasamfunn for bruk i naturvernforvaltningen, Anders Albrecht om sin eminent frysetorringsteknikk til å lage perfekte larve-samlinger, og Matti Hamalainen om sin forskning på sørøstasiatiske odonater. Også denne kvelden rakk odonata-praten langt ut i de små timer.

Sondag var det på han igjen med felltur, først til en vegetasjonsrik innsjø med masse dvergmåser i. Her fantes bl.a. *Coenagrion armatum*, *Erythromma najas* og *Leucorrhinia rubicunda*. En hann av *L. pectoralis* ble også sett. De svenske larve-ekspertene fant til min overraskelse *Aeshna subarctica* i *Drepanocladus-mosen* i denne heller eutrofe innsjøen.

Feltdelen ble avsluttet ved et skogstjem med flytetorv og mye vannliljer. Her fantes bl.a. *Coenagrion johanssoni*, og hele fire *Leucorrhinia*-arter, både *albifrons* og *caudis* i tillegg til de to vanligere *dubia* og *rubicunda*. Sondag ettermiddag

ble treffet avsluttet med felles middag, og en oppsummering av motet, med gjennomgang av artene som ble funnet på de besøkte lokalitetene. Göran Sahlén holdt avslutningstalen og konkluderte helt korrekt med at dette treffet helt klart var det "best nordic meeting ever". Jeg vil gjerne få lov til å slutte meg til Göran ord og benytte anledningen til å takke Pauli Bagge for et suverent arrangement! Dette blir det vanskefjå "matche" i overskuelig framtid.

Artsliste

Calopteryx virgo
C. splendens
Lestes sponsa
Pyrrhosoma nymphula
Erythromma najas
Coenagrion hastulatum
C. armatum
C. johanssoni
C. pulchellum
Enallagma cyathigerum
Aeshna juncea
A. subarctica
A. grandis
Gomphus vulgatissimus
Onychogomphus forcipatus
Ophiogomphus cecilia
Cordulegaster boltonii
Cordulia aenea
Somatochlora metallica
S. flavomaculata
Libellula quadrimaculata
Sympetrum flaveolum
Leucorrhinia caudalis
L. albifrons
L. dubia
L. rubicunda
L. pectoralis
(Håper jeg ikke har uteglemt noen...)

Etter treffet dro vi videre i Finland, og fikk oppleve en fantastisk kveldstund ved en lokalitet der en hel del *Aeshna crenata* var i ferd med å klekke! Her fantes også *Epiletheca bimaculata*. Natten tilbrakte vi med å kjøre til Ålands-ferga. På Åland fant vi bl.a. *Aeshna caerulea* (!) og den for oss nordmenn svært så sjeldne *Orthetrum cancellatum*.

Mandagskvelden stoppet vi i Uppland og fikk der bl.a. oppleve at damfrosken holdt konsert for oss.

Alt i alt en uforglemmelig tur til Finland, med enestående vertskap og spennende natur! Takk!

Sympetrum "nigrescens" Lucas, 1912 i Danmark

Hans Olsvik & Ole Fogh Nielsen

Olsvik, H. & O. F. Nielsen 1999. *Sympetrum "nigrescens" Lucas, 1912 in Denmark*. Nord.Odonat.Soc. Newsl. 5 (1): 7. The specimens of "*Sympetrum striolatum*" (Charp., 1840) found in Jylland, Denmark have appeared very dark, very similar to norwegian material that shows the signs of Lucas' and Gardner's *S. nigrescens*.

Hans Olsvik, N-6694 Foldfjorden Ole Fogh Nielsen. Søkildevej 87, DK-8680 Ry.

IOFN's bok "De danske guldsmede" (1998) viser fotografiene av *Sympetrum striolatum* noen mørke eksemplarer med nesten like mye svart på brystsidene som hos *S. danae*. Hannen på side 202, og særlig hunnen på siden deretter, viser kjennetegn på den nordvesteuropiske *S. nigrescens* slik Lucas (1912) og Gardner (1955) beskriver den.

Andre kjennetegn er noe mindre størrelse, generelt større utstrekning av alle mørke/svarte partier på bakkroppen og beina. Dessuten er den mørke stripen i ansiktet, ned langs kanten av øyet, oftest tilstede, annerledes utformet og ikke så tydelig og markert som hos *S. vulgatum*.. På grunn av denne øvestripe-karakteren ble både svenske og norske "*Striolatum*" i nesten hundre år identifisert som *S. vulgatum* (Ander 1928, Somme 1932).

De mørke tegningene på thorax er variable, fra smale striper, omtrent identisk med tilsvarende hos *S. vulgatum*, til tykk innramming av små lyse flekker, nesten som hos *S. danae*. De førstneme kan kalles "ekte" *striolatum*, mens alle individer som er mørkere kan kalles *nigrescens*.

Gardner (1955) påpeker forskjeller i genitaliene, men de er så hårfine at de er vanskelige å anvende. Det enkleste blir da å anvende fargene og pigmenteringen når man skal avgjøre om man har å gjøre med *enstriolatum* eller *nigrescens*. I Norge er dette trolig enklere enn i Danmark og Sverige, fordi de aller fleste individer viser mer eller mindre tydelige tenderiser mot *nigrescens*. En "ekte" *striolatum* er faktisk ganske lett å gjenkjenne her. Vi har ikke studert fordelingen og variasjonen i Danmark ennå, men trolig er det ikke mye forskjellig fra den norske sørkysten.

Statistisk sett vil det kanskje være mer korrekt å kalle våre nordiske *striolatum* for *nigrescens*, men samtidig være oppmerksom på at også de "ekte" *striolatum* kan påtreffes av og til.

Referanser

Ander, K. 1928. *Aeshna subarctica* Walker og *Sympetrum striolatum* Charp. i Sverige. Ent. Tidskr.

Gardner, A. E. 1955. A study of the genitalia of the two species *Sympetrum nigrescens* Lucas and *S. nigrifemur* (Selys) with notes on their distribution (Odonata: Libellulidae). Ent.'s Gaz. 6: 86-108.

Lucas, W. J. 1912. British Odonata in 1911. Entomologist 45: 171-173.

Nielsen, O. F. 1998. De danske guldsmede. Apollo Books, Stenstrup. 280 pp.

Somme, S. 1932. Weitere Beitrag zur Kenntnis der Odonaten Norwegens. Norsk ent. Tidsskr. 2 (5): 101-102.

Denne hunnen viser thorax-tegninger mellom *S. striolatum* og *S. nigrescens*, men både de kraftige svarte tegningene på abdomen-sidene og thorax tyder på *S. nigrescens*. Derimot er det vanskelig å se noen utvidet øvestripe, bortsett fra antydningen til en mørk prikk akkurat i øyekanten. Gamle Ry, Jylland 27juli 1994 Foto: Ole Fogh Nielsen

Småstykker

Det andre WDA (World Dragonfly Association) internasjonale symposium i odonatologi i Sverige i 2001

Originalt på engelsk av Göran Sahlén
(til norsk av H.Olsvik)

I 2001 vil det "2nd WDA International Symposium of Odonatology" bli arrangert av Göran Sahlén ved Uppsala Universitet i Sverige. Det følgende har jeg forsøkt oversatt fra Göran's engelske tekst på WDA's hjemmeside på internett.

"Jeg har ikke bestemt nøyaktig hvor symposiet skal arrangeres, men det blir på et mindre sted. Overnatting er generelt dyrt i Sverige, men jeg vil gjøre mitt beste for å få til en avtale som reduserer kostnadene. For yngre deltakere: camping er gratis eller veldig billig, og anbefales.

Det foreløpige programmet vil, foruten de vitenskapelige presentasjonene, også inneholde en tødagens "mid-symposium" felttur hvor vi vil finne interessante arter som *Coenagrion lunulatum*, *C. armatum* og *C. johanssoni*; *Aeshna viridis* og *Aeshna osiliensis*; *serrata*; *Leucorrhinia albifrons*, *L. pectoralis*, og *Libellulafulva* i store mengder.

Vi vil besøke noen av de rikeste og mest unike naturtyper i det sør-Østlige Sverige, som Stora Allvaret på Öland, og den rike elven Emån, hvor vi har en biodiversitets "hot-spot" pga. klimatiske forhold. Den enorme fisken malle *Silurus glanis* finnes i elva, så bli ikke alarmert om du får en 3 meter lang følgesvenn når du svømmer. Symposiums-middagen vil naturligvis være et svensk "Smorgåsbord", velkjent i utlandet, men dette vil være originalen. Vi vil også presentere våre historiske steder, og besøke et viking bosted og museum, sammen med mange andre aktiviteter og noen overraskelser.

Turen etter symposiet vil gå til de nordligste delene av Skandinavia, muligens inkludert Norge og Finland (dette er ikke avgjort ennå). Vi vil reise nordover med tog og så border vi en buss som frakter oss til de skoglose skandinaviske fjell "Scandes" Her vil vi bl.a. besøke et museum for de innfødte, Samefolket, ete torket reinsdyrkjøtt og ustanselig vifte med hendene i lufta etter mygg og knott. Dere som har vært i tropene og tror de er vant til store antall mygg vil få seg en (u)behagelig overraskelse. Tropene har ikke en tiendedel så stor myggtetthet som disse områdene! Men, med gode mygg-middel tror jeg det vil bli en "terrific" erfaring! Antall arter er begrenset så langt nord, men vi vil finne *Calopteryx virgo*, *Lestes sponsa* & *L. dryas*, *Coenagrion armatum*, *lunulatum* og hundrevis av *johanssoni*. *Aeshna caerulea*, *juncea* & *subarctica* vil me der i gode tall, og også *Somatochlora arctica*, *alpestris* - og kanskje *sahlbergi* - verdens nordligste odonat!

Nettene vil være kjølige, men solen vil aldri gå under horisonten. Vi vil drikke direkte fra vatn og bekker - kanskje det eneste gjenværende sted i Europa hvor det er trygt å gjøre Jeg må likevel minne dere om at været i det nordlige Skandinavia er uforutsigbart og det er alltid mulig at vi må bruke år tid der oppe til å jakte på larver!

På den annen side, det kan være fantastisk, så la oss være optimister!

Anna og jeg ser fram til å ønske dere velkommen! Sverige er et vakkert land!"

Om larve- / exuvia-kjennetegn på *Somatochlora arctica*

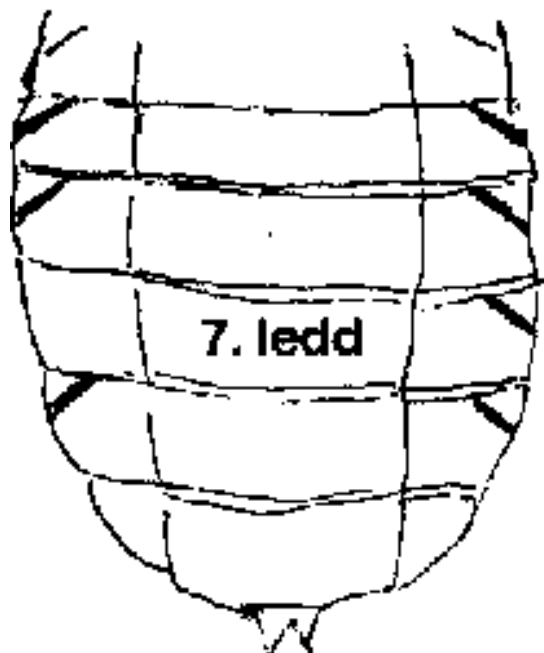
Hans Olsvik

To larver av *Somatochlora arctica*, som jeg fant på Ertvågoya, Aure, Norge 4. mai 1998, viste seg å mangle artskjennetegnet, sclerit'en, på undersida av 7. bakluopsledd på den ene siden (se figur nedenfor). Larvene ble sendt til år svenske ekspert Ulf Norling, som kunne bekrefte at larvene virkelig var asymmetriske på denne måten. Av de 42 *Somatochlora*-larvene var 26 normale og to asymmetriske *S. arctica*, samt 14 *S. alpestris*.

En av måtene å kjenne disse to artene fra hverandre på, er mangelen eller tilstedeværelsen av denne sclerit'en. *S. arctica* skal ha sclerit på 7. ledd, men ikke *S. alpestris*.

Dette understreker hvor viktig det er å kikke på begge sider av 7. bakkroppsledd for å sikre at man i farten ikke bestemmer larven til *S. alpestris*. å bruke alle kjennetegnene, analpyramidens fasong, behåring etc. blir dermed viktigere. Voksne cordulider er kjent for å variere mye f.eks. når det gjelder årenettet i vingene, så det kan vel ikke sies å være noen stor overraskelse at larvene også viser roe variasjon.

Two asymmetrical larvae of Somatochlora arctica were found among a total of 28 larvae found 4 May 1998 in Aure, Norway. The recognizing mark or sclerit at the underside of segment 7 was present at one side, lacking at the other.

Bokanmeldelse

Ole Fogh Nielsen

De danske guldsmede

Danmarks dyreliv bind 8

Apollo Books, Stenstrup 1998.

280s.

ISBN 87-88757-21-8

ISSN 0109-7164

Så har vi igjen fått en flott nordisk oystenikker-bok, med sine mange gode fotografier en verdig amager etter Sandhall's trollslendor-bok. Det er bare å gratulere forfatteren og fotografen Ole Fogh Nielsen og utgiveren Apollo books som med denne utgivelsen har lyktes med å lage en bok som i mange tior vil stå som et monument i dansk, og i nordisk odonata-sammenheng. Tekstdelen på de enkelte artene er betydelig mer vektiagt og gjør boka enda mer verdifull enn den svenske forgjengeren. I motsetning til sistnevnte dekker ikke denne boka alle de nordiske artene, men annet er ikke å vente for en dansk bok - Danmark dekker tross alt bare et relativt lite areal av Norden. De artene som mangler i forhold til norsk (N), Svensk (S) og finsk (F) fauna er: *Sympetma fusca* (S), *Coenagrion johanssoni* (S, F, N), *Aeshna caerulea* (S, F, N), *A. crenata* (F), *A. osiliensis* (S, F, M), *Somatochlora alpestris* (S, F, N), *S. sahlbergi* (S, F, N) og *Sympetrum fonscolombei* (S).

I boka tas de fleste aspekter ved odonatene's liv og levned opp relativt grundig, bl.a. med disse kapitelloverskriftene: utviklingshistorie og systematikk, livssyklus, levesteder - Okolgi, fiender og trusler, om det å studere og fotografere odonater, og ikke minst hoveddelen som dreier seg om arteries status og utbredelse i Danmark. Her blir hver art grundig beskrevet på et folkelig vis, uten den altfor utbredte fremmedords-diaffien enkelte vitenskapsmenn ser ut til å lide av. Under hver art blir aspekter som utseende, levesteder, adferd, livssyklus, flygetid og uthredelse utfyllende beskrevet.

Etter artsgjennomgangen følger en systematisk oversikt, med alle de 53 artene som er påtruffet i Danmark, og med danske navn.

Deretter kommer en annen positiv overraskelse: de nye bestemmelses-noklene forfatteren har laget. Visualisering av nokler er aldri enkelt å få bra til, men her har forfatteren lyktes svært godt. Den nye varianten, for oss nordeuropeiske odonata interesserte, med markering av kjennetegnene med fet skrift og piler, civs. uthevelse på skjematisk figur, er et sterkt bidrag til nordisk odonatologi. Måten det her er gjort er beslektet med idéen bak R. T. Peterson's berømte feltbøker på fugler og annet.

Avslutningvis finnes en liste over planter med danske/vitenskaplige navn, entomologiske og odonatologiske foreninger, og et litteratur-kapittel som ser ut til å ha fått med seg det meste som er skrevet om danske odonater.

Er det så ingenting å utsette på denne eminente odonatabok? Vel, det er nesten umulig å unngå en ogannen småfeil, særlig når man vet boka ble skrevet og produsert i løpet av bare ca et års tid. Jeg har ikke funnet andre enn

ubetydelige småfeil, som Leks. side 230-231 der det står at det nederste bildet av *Leucorrhinia albifrons* er en utfarget hann, mens det ser ut til å være en nyklekket hunn.

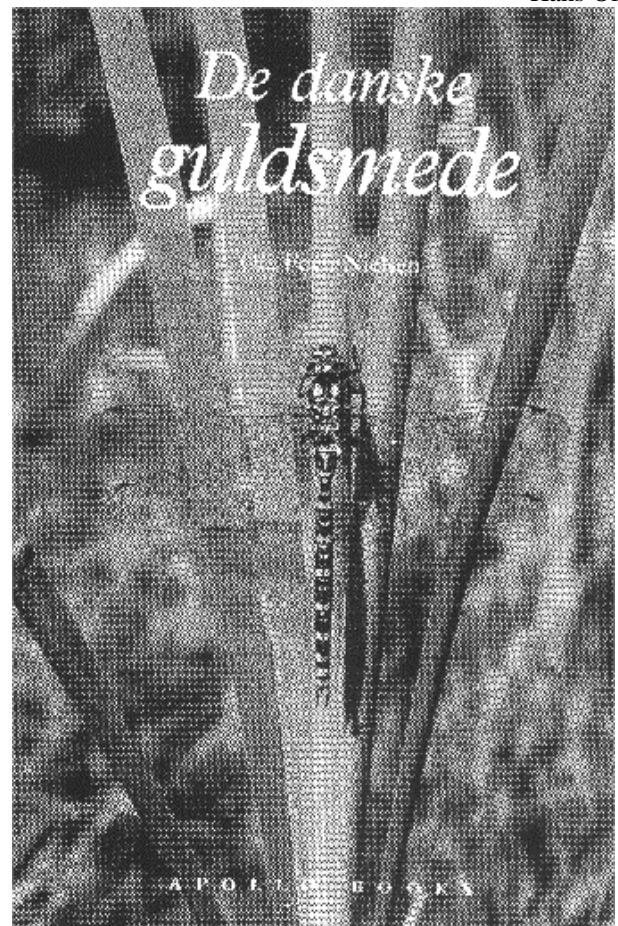
Fotografiene er generelt av meget god kvalitet, og produksjonen har gjort en usedvanlig god jobb med å reproducere og trykke dem. Jeg har sett et par av bildene på trykk for, og jeg har faktisk aldri sett dem, så gode som i denne boka.

Jeg fikk også en positiv overraskelse da jeg så fotografiene av *Sympetrum striolatum*, der det viste seg at de jyllandske individene ser nøyaktig ut som de søf-norske *S. "nigrescens"*! Når det jo ikke avklart hvorvidt dette bare er en form av *S. striolatum* eller muligens en eget art. Uansett, det første bevis for "*nigrescens*" sin forekomst i Danmark er blitt publisert i denne boka (se også egen notis i dette nyhetsbrevet).

Utbredelseskartene er sikkert gode nok for Danmark, men jeg reagerte først litt på den norske delen av et par av kartene. Men forfatteren har brukt gjeldende publisert kunnskap, så jeg antar kartene sier mest om hvor dårlig vi har kartlagt i Norge, og kanskje også i det sørlige Sverige... Det kunne likevel kanskje ha vært en idé å ha tatt en prat med noen i Norge og Sverige for å få også disse delene av kartene til å stemme litt bedre.

Jeg finner det i grunnen unodvendig å skryte mer av denne boka, for alle som kjøper den vil umiddelbart se at "De danske guldsmede" er et av 1990-årenes mest betydningsfulle bidrag til nordisk odonatologi. Jeg kan bare anbefale den på det varmeste!

Hans Olsvik

Forslag til fylkesrøddlisteer pa' Øyenstikkere

Hans Olsvik

Olsvik, H. 1999. Proposed regional red lists for Odonata. Nord.Odonat.Soc. Newsl. 5(1): 10-11. This is the first draft of a complete set of regional red lists for Odonata in Norway, a tool for the environmental authorities both local and national.
Hans Olsvik, N-6694 Foldfjorden

Første utkast fil fylkesrøddlisteer i Norge

Fylkesvise røddlisteer er ment som et hjelpemiddel for forvaltningen av små og store våtmarkslokaliteter på bakgrunn av insektgruppen Øyenstikkere (Odonata). Dette forslaget til røddlistee-status er bare ment som et første diskusjonsgrunnlag, som ettereffektivt kan brukes ved vurdering av verneverdien til de enkelte øyenstikker-lokalitetene. Å sette opp en slik liste uten et stort arbeid med å registrere alle gamle funn, og stor feltinnsats, må bli unøyaktig- i det minste i enkelte dårlig undersøkte fylker. Det er derfor mitt håp at lokale Øyenstikker-interesserte kan komme med tilbakemelding på forslaget, med forbedringer og korreksjoner.

Art / Norge / fylke	N	Ø	AK	VE	HE	OP	BU	TE	AA	VA	RO	HO	SF
Calopteryx splendens	E	E	Ex	E	-								
Calopteryx virgo	0	0	0	0	0	R	R	R	v	v	E	E	
Lestes dryas	E	E	Ex	E	Ex	-	E	-	-	-	-	-	
Lestes sponsa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Platycnemis pennipes	R	DC	V	E	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyrrhosoma nymphula	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0	0
Erythromma najas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-
Coenagrion hastulatum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Coenagrion armatum	R	R	R	v	R	-	-	E	-	-	-	-	-
Coenagrion lunulatum	R	R	v	-	R	-	-	-	v	-	-	-	-
Coenagrion johanssoni	0	0	0	R	0	0	R	-	R	-	-	-	-
Coenagrion puella	0	R	R	0	-	-	-	R	0	0	R	E	-
Coenagrion pulchellum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enallagma cyathigerum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ischnura elegans	0	0	0	0	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Aeshna caerulea	0	R	0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aeshna juncea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aeshna subarctica	0	0	0	R	0	R	R	R	DC	-	-	DC	DC
Aeshna cyanea	0	0	0	0	R*	R*	0	0	R	R	R	R	-
Aeshna grandis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hemipterax ephippiger	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brachytron pratense	R	R	-	-	-	-	-	-	R	-	E	-	-
Gomphus vulgatissimus	E	E	E	E	E	-	-	-					
Onychogomphus forcipatus	v	DC	V	-	E	E	W*	-	Ex				
Cordulegaster boltonii	R	DM	R	R	R	-	R	R	v	v	v	R	v
Cordulia aenea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Somatochlora metallica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Somatochlora alpestris	0	-	-	-	0*	0	0	-	-	-	R	R	0
Somatochlora flavomaculata	E	E	E	E	-	-	-	-	E	-	-	-	-
Somatochlora arctica	0	DC	R	-	0	0	0	0	R	R	R	0	0
Epitheca bimaculata	R	R	-	R	-	-	-	R	-	-	-	-	-
Libellula quadrimaculata	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Libellula depressa	v	v	v	E	Ex	-	E	-	-	-	-	-	-
Orthetrum cancellatum	E	-	Ex						E	-	-	-	-
Orthetrum coerulescens	R	R						R	R	R	R	-	-
Sympetrum vulgatum	R	R	R	R	R	-	R	-	R				
Sympetrum striolatum	?	?	?	?	?	-	?	?	?	?	?	?	?
Sympetrum nigrescens	0	0	R	0	R	-	0	-	0	0	0	0	0
Sympetrum flaveolum	R	R	R	R	R	Ex	R	R	R	R	-	-	-
Sympetrum. sanguineum	v	v	v	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sympetrum danae	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Leucorrhinia caudalis	v	v	-	E	-	-	-	-	Ex	-	-	-	-
Leucorrhinia albifrons	v	v	-	-	-	-	-	-	v	-	-	-	-
Leucorrhinia dubia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Leucorrhinia rubicunda	0	0	0	R	0	0	-	R	-	-	-	-	-
Leucorrhinia pectoralis	R	DC	V	v	v	-	-	-	R	-	-	E	-

Art / Norge / fyike	N	MR	ST	NT	NO	TR	FI
Calopteryx virgo	0	E	R	R	-	-	E
Lestes sponsa	0	0	R	R	-	-	-
Pyrrhosoma nymphula	0	0	0	0	-	-	-
Erythromma najas	0	E	E	E	-	-	-
Coenagrion hastulatum	0	0	0	0	0	0	0
Coenagrion armatum	R	V	V	V	-	-	E
Coenagrion johanssoni	0	R	R	R	-	-	R
Coenagrion pulchellum	0	0	R	R	R	-	-
Enallagma cyathigerum	0	0	0	0	0	0	0
Ischnura elegans	0	0	R	R	-	-	-
Aeshna caerulea	0	0	0	0	0	0	0
Aeshnajuncea	0	0	0	0	0	0	0
Aeshna subarctica.	0	DC	R	R	-	-	R
Aeshna grandis	0	0	0	0	R	-	R
Cordulegaster boltonii	R	V	V	V	-	-	-
Cordulia aenea	0	0	0	0	-	-	-
Somatochlora metallica	0	0	0	0	0	0	0
Somatochlora alpestris	0	0	0	0	0	0	0
Somatochlora arctica	0	0	0	0	0	0	0
Somatochlora sahlbergi	E	-	-	-	-	-	E
Libellula quadrimaculata	0	0	0	0	0	R	
Sympetrum striolatum	0	R	-	-	-	-	
Sympetrum nigrescens	0	0	R	R	-	-	
Sympetrum flaveolum	R	R	R	R	-	-	
Sympetrum danae	0	0	0	0	R*	-	
Leucorrhinia dubia	0	0	0	0	0	0	0
Leucorrhinia rubicunda	0	R	R	R	-	0	0

Kodeforklaring

- Ex (Extinct) Arter som er utryddet som reproduserende arter i landet innenfor de siste 50 år. Ex? angir arter som er forsvunnet for mindre enn 50 år siden.
- E (Endangered) Arter som er direkte truet og som står i fare for å dø ut i nærmeste framtid dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
- V (Vulnerable) Sårbare arter med sterk tilbakegang, som kan gå over i gruppen direkte truet dersom de negative faktorene fortsetter å virke.
- R (Rare) Sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i en utsatt situasjon pga liten bestand eller med spredt og sparsom utbredelse.
- DC (Declining, care demanding) = Hensynskrevende arter som ikke tilhører kategori E, V eller R, men som pga tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak.
- DM (Declining, monitor species) = Kategorien bør overvåkes omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. For disse artene er det grunn til overvåking av situasjonen.
- *= Ny art for fylket.

Der å håpe at slik lokal rødlisteestatus kan være med å peke ut skatte nøkkelbiotoper i kommunene; i løpet av de første fem år er kommunene pålagt å registrere og verdiklassifisere sine naturtyper og nøkkelbiotoper. Slik er det mitt håp at de beste øyestikkerlokalitetene lokalt kan få en status i offentlig vemesammenheng, selv uten forekomst av nasjonale rødlistearter. Det er et klart trekk at rødlisteartene hovedsaklig forekommer rundt Oslofjorden, mens ingen vel er i tvil om at gode øyestikkerlokaliteter bør tas vare på også andre steder i landet.

Takk til Geoffrey Acklam, Dag Dolmen, Geir Gaarder, Bjørn Petter Løfall og Tor Saugestad for opplysninger og verdifulle kommentarer til rødlista.

Småstykker (v/Hans Olsvik)

Nytt fra Møre & Romsdal 1998

Sommeren 1998 var kjølig og våt i denne delen av Vest-Norge. Det ble derfor ikke mange godbiter på øyestikkerfronten heller. Innsatsen ble stort sett lagt ned på å kartlegge de vanlige artene i de deler av fylket som var dårligst undersøkt fra før. På fylkets eneste lokalitet for armert blåvannymfe *Coenagrion armatum* ble arten konstatert i lite antall også dette året. Blåvingevannymfa *Calopteryx virgo* ble ikke sett ved den eneste kjente forekomsten i fylket dette året heller, så nå ser det ikke bra ut for artens overlevelse i denne delen av Norge.

Anax junius fra Amerika til England

På odonata-diskusjonsgruppen på internett kunne vi i vinter lese om flere funn av den store amerikanske trekk-øyestikkeren *Anax junius* i England. Dette er første gang i historien det er registrert at amerikanske øyestikkere har opptrådt spontant i Europa, bortsett fra på Azorene. Adrian Parr i den engelske komiteen for registrering av trekk og vandringer hos øyestikkere regner ikke med at arten klarer å etablere seg. Parr er forøvrig svært takknemlig for å motta all slags informasjon om vandringer, invasjon etc. på odonater også i Norden, så det er bare å stå på

Til Sibir i 2001?

10-14. juli 2001 skal det 15nde internasjonale symposium i odonatologi arrangeres i Novosibirsk, i Russland, med en 5 dagers ekskursjon etterpå. Interesserte kan kontakte:

Dr Oleg Kosterin, Institute of Cytology and Genetics, Siberian Branch, Russian Academy of Sciences, Lavrentiev Ave 10, RUS-630090 Novosibirsk, Russia. Tel/Fax: 383-(2) 33-127833-34-66, E-mail: kosterin@bionet.nsc.ru

Ville fangstmåter!

Fra odonata-diskusjonsgruppa på internett har jeg "sakset" denne nesten like uoversettelige som utrolige fangsthistorien fra Dave McShaffrey, Ohio, USA:

"Ever try water skiing after them? *Anax* are fast, but no match for someone on a slalom ski - although you usually have to work up a head of steam, let go of the rope, and coast after them net in hand.

I was trying to help someone catch a gomphid species (forgot which) in the White River in Indiana. We tried all sorts of nets, motorboats, etc. over a two year period. We looked into lasers (blind them and get them flying in circles). We ran steel cable across the river, put on rappelling harnesses and scuba gear, clipped into the cable with carabiners, and lie in wait underwater with our nets on the surface.

One morning the third year we were trying to get these critters we noticed that they crawled out onto the rocks in the morning and that you could pick them up by hand at this time."

-Thanks, Dave!

World Dragonfly Association

Denne relativt nye verdensomspennende foreningen for odonatainteresserte er omsider i full drift, med både et populært medlemsblad, "Agrion", og fagtidsskriftet "International Journal of Odonatology (Pantala)". Interesserte kan ta kontakt med Jill Silsby (WDA Secretary, 1 Haydn Ave., PURLEY, Surrey CR8 4AG, UK, eller E-mail: jsilsby1@aol.com) for nærmere informasjon.

"1999 Congress of Odonatology" i Colgate, New York state, USA 11-19 juli 1999

Det er trolig ennå ikke for seint å melde seg på dette arrangementet i sommer, for å finne ut om de har ledige plasser enten på ekskursjonene eller selve motene, kan man ta kontakt med

Dr. Vicky McMillan, Department of Biology, Colgate University, 13 Oak Drive, Hamilton, NY 13346-1398

Phone: (315) 228-7713; FAX (315) 228-7045

E-Mail: vmcmillan@mail.colgate.edu

eller

Dr. Janet Rith-Najarian, River's Edge Geographics, P.O. Box 453, Bemidji, MN 56601. Phone: (218) 751-2795; FAX (218)

751-0154 E-Mail: JRITH@Vax.Bemidji.MSUS.edu

Hovedekskursjonen etter motet går til Minnesota, der mange av oss har slektninger, så her kan det kanskje ligge an til en fin kombinasjonsferie?

Odonata-gruppe pea internett

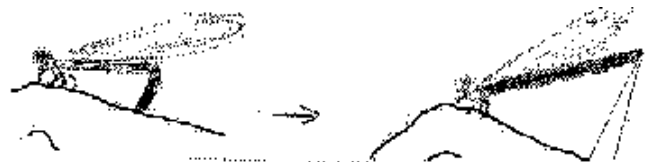
En internasjonal odonata diskusjonsgruppe, eller mailing-liste, på internett kan kanskje være tingen for deg som er interessert i hva som diskuteres om odonater for tida. Det er tydeligvis stor trafikk på denne USA-dominerte listen utenom feltsesongen. For nærmere opplysninger, ta kontakt med: dpaulson@ups.edu (Dennis Paulson).

Spinner odonater silketrider?

For en tid tilbake fikk jeg dette spørsmålet fra Froydis Haga, og det kunne jeg ikke svare på fordi jeg aldri hadde hørt om det for.'

"Har du hørt om øyestikkere som spinner silketråder? Du skjønner: Det satt en *Calopteryx virgo* hunn på hånda mi, og tydeligvis blåste det litt der oppe i høyden, for hun spant to tråder fra bakkroppen med feste i hånda mi. De skinte som edderkopptråder i sola. Deretter kunne hun sitte i ro uten at bakkroppen blei tatt av vinden."

Er det noen som foler seg kallet til å svare, ta kontakt!

Svensk internettside om odonater

<http://home9.swipnet.se/~w-90582/dragonfly/dragonfly.html>

Ta en kikk på denne, her er mye interessant for oss skandinaver!

Øyestikkerjakt med vannpistol

En "story" om odonata-jakt ved hjelp av vannpistol, eller helst vanngevær, sto på trykk i "Argi" 4 (3) i 1992. Forfatteren er Ken Soltesz, og han anbefaler Larami-modellen Super-soaker 200, et rosa, gult og grønt "våpen" i stand til å skyte en stråle komprimert vatn 50 fot eller mer (>15 meter!). Han står inne for at dette virkelig virker, ikke på høyt flygende store øyestikkere, men derimot med nesten 100% fangstresultat på sittende elveøyestikkere (Gomphidae) etter noe trening. Et par tips: kortest mulig avstand (<2 m), litt såpe i vatnet gjør at øyestikkeren ikke letter fra vannflata, skyt motstroms slik at strømmen frakter dyret til deg, og øreten ikke er kjøligere enn deg... Jeg har prøvd metoden, såvidt, og joda, det går an!

Tillganglig nå

Kanskje denne kan være av interesse? Thailand er både rikt på odonater og et populært feriemål. Finsk forfatter burde gjøre boken ekstra interessant for oss i de nordiske land!

Matti Hämäläinen & Bro. Amnuay Pinratana:

Atlas of the dragonflies of Thailand.

Distribution maps by provinces.

ISBN 974-87004-5-3

Publisher: Brothers of St. Gabriel in Thailand, 565 Samsen Road, Bangkok 10300. Published: June 1999.

Format: 26.5 x 19.0 cm. Hardback.

vi + 176 pages; including 28 pages of colour photographs

Price: US\$ 30 (+ postage)

The book provides an up-dated checklist and distribution maps by provinces (76 provinces in Thailand) of the 315 dragonfly species known from Thailand up to 1st April 1999. In the connection of each specific map (3 maps / page), some references and brief comments on the distribution, frequency and flight season are given. In addition, of 47 species additional taxonomic and faunistic notes are given in a separate chapter.

A brief history of dragonfly studies in Thailand is presented. Reference list contains 125 titles. Index of scientific names is provided.

In the 28 colour pages (printed on high quality paper) a total of 153 dragonfly photographs are presented. Most of them have been taken in natural conditions. They illustrate 124 species (69 Zygoptera and 55 Anisoptera); many of which have not been photographed earlier. Besides photos taken by the authors, also those by Thomas W. Donnelly, Pisuth Ek-Aninuy, Rosser W. Garrison, Jaruffin Nabhitabliata, Hans Olsvik and Ken-ichi Watanabe are included.

PLEASE, SEND ORDERS TO:

Bro. Aninuy Pinratana, St. Gabriel's College, Sainsen Road, Bangkok 10300, Thailand. Fax: + 66 2 2432150, E-mail: thani@sg.ac.th

The invoice will be sent with the book. Payments (by International Postal Money Order only) are due within 30 days (airmail) or 70 days (surface mail) after date of invoice. Goods supplied remains the property of Brothers of St. Gabriel until paid in full.

Please, specify whether you want the book to be sent by airmail or by surface.

Siste nytt om ODO-møter år 2000 og 2001

Från Göran Sahlén: "Det skulle nog gå att fixa ett Emån-möte år 2000. Vi siktar på det!" (Emån er i SE-Sverige). "Det (interitionale symposiet) blir i Gällivare, Norrbotten, den 22-27. juli 2001...".

OleFogh Nielsen:

De danske guldsmede

Danmarks Dyreliv, bind 8

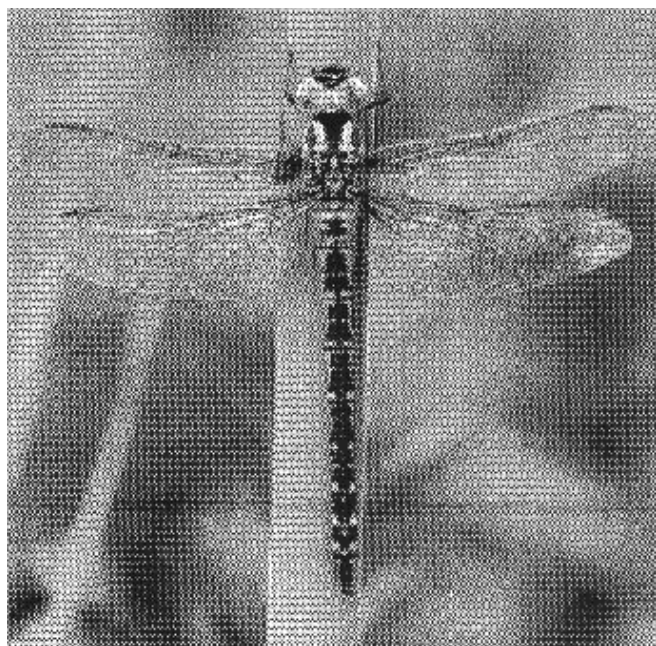
Oktober 1998. 25 x 17 cm, 280 sider, 233 farveillustrationer. Utbredelseskort til alle arter. 258 stregtegninger. Systematisk gennemgang af alle arter. Bestemmelses-nøgler. ISBN 87-88757-21-8. Pris danske kroner 375,00 incl. moms og excl. porto for kunder i Danmark. Pris danske kroner 300,00 excl. porto for kunder udenfor Danmark.

Sammen med dagsommerfuglene er guldsmedene de mest iøjensfaldende insekter i naturen. Hidtil har vi i Danmark kun haft et værk om disse smukke og fascinerende insekter, nemlig Esben Petersens guldsmede-bind fra 1910 i serien "Danmarks Fauna".

"De danske guldsmede" er et meget smukt og rigt illustreret værk og omhandler i de indledende afsnit alle aspekter af guldsmedenes levevis, herunder bl.a. alle arters nøre tilknytning til ferskvand og derindes også deres afhængighed af de ferske vandes tilstand. Ligeledes bliver baggrunden for guldsmedenes fantastiske flyve-egenskaber gennemgået. Bogen omhandler alle 53 danske guldsmedearter med fyldige beskrivelser af hver arts udseende, adfærd, livshistorie og udbredelse. Der er dessuden lagt stor vægt på genneingangen af de forskellige guldsmedes levesteder og eventuelle trusler mod disse. Bogens meget smukke farvefotos viser samtlige arter og deres levesteder.

"De danske guldsmede" henvender sig til både fag- og amatør-entomologer og til den alment naturinteresserede læser. Bogen vil desuden være et nyttigt værktøj for dem, der arbejder med ferske vandes økologi og miljø.

"De danske guldsmede" vil være en oplagt gave for alle med et vågent øje for den vor natur. Bogen kan bestilles fra Apollo Books, Kirkeby Sand 19, DK-5771 Stenstrup, Denmark. Fax (+45) 62 26 37 80.

Aeshna viridis hunn, fra Skåne, Sverige.

Foto: Ove Bergersen, BioFoto

Fund af sjældnere og nye guldsmede arter i Danmark 1997 - 1998

Meddelelse No. 1 fra "Atlas Projekt GOMPHUS - Danmark"

Henning Pedersen

Pedersen, H. 1999 Records of rare and new dragonfly species in Denmark 1997 - 1998. Contribution No. 1 from "Gomphus -the danish mapping projecC. Nord.Odonat.Soc.Newsl. 5 (1): 14-15. The danish mapping project - Gomphus, has now put together all Odonata-records from Denmark since 1887, altogether more than 100.000 records. Both museum collections and hundreds of private contributions are recorded in a database linked to electronic distribution maps. *Sympecma fusca* was found new to Denmark in south Jylland in 1998. A second locality for *Nehalennia speciosa* is also noteworthy. *Epithecina bimaculata* and *Leucorrhinia albifrons* was rediscovered in 1998 after 30-40 years without records. Records of other rare species are referred, see the species list. A critical review of the new danish odonata book "de danske guldsmede" (O. F. Nielsen 1998) is also included. Henning Pedersen, Mellemvej 15, DK - 8800 Viborg, Danmark. E-mail: henning.pedersen@post2.tele.dk

Om "Atlas Projekt GOMPHUS - Danmark"

Atlasprojektet indsamler fortsat data og oplysninger om i Danmark forekommende guldsmede arter. Alle samlinger i offentlige og private samlinger i Danmark er registreret. Hundreder af danske entomologer og andre naturinteresserede har bidraget med fundoplysninger. I databasen er der nu registreret alle tilgængelige oplysninger, om fund af danske guldsmede siden 1887!

Databasen indeholder nu mere end 100.000 danske fund!! Alle tilgængelige fund er endvidere lobende registreret og indplottet på elektroniske up-to-date udbredelseskort. Hver enkelt arts udbredelse og forekomst i Danmark, er opdelt i 25 års perioder (liver sin farve) siden år 1900. Ved opslag, for en hvilken som helst art, oplyses endvidere første og sidste fund af arten i Danmark, med angivelse af konkrete dato, antal og UTM felt, samt det totale antal registreringer af arten i Danmark.

Som det fremgår af dette (Meddelelse No 1.) foretager Atlas Projekt GOMPHUS - Danmark stadig registreringer af de danske guldsmedes forekomst og udbredelse. Formålet med projektet, der foregår på privat og ustatet basis, er at fremstille en egentlig oversigt (atlasbog) over de danske guldsmedes reelle status og udbredelse i Danmark, indenfor de sidste et hundrede år.

Fund og registreringer 1997 - 1998

Hermed meddelelser om nye fund og registreringer af udvalgte guldsmedearter i Danmark. For at undgå (evt.) u hensigtsmæssigt indsamlingstryk, er den konkrete lokalitets angivelse udeladt. I stedet for, er det fundet mest relevant, at benytte administrative angivelser, som fx Nordjyllands Amt, Viborg Amt osv. De konkrete lokalitetsangivelser er registreret i databasen over danske guldsmedearter i Atlas Projekt Gomphus - Danmark.

ARTERNE:

Platynemis pennipes 4 nye fund

Arten er fundet (1997) i 2 nye UTM felter i Sønderjyllands Amt. I 1998 er arten fundet i 1 nyt UTM i Vefle Amt og 1 nyt UTM i Århus Amt. Status i DK: V.

Ishnura pumilio 2 nye fund

Arten er registreret (1998) i 2 nye UTM felter (grusgrave), i henholdsvis Århus Amt og Nordjyllands Amt. Den kendes nu fra 3 UTM felter i Jylland. Måske en oversat art? Status i DK: R

Sympecma fusca 1 nyt fund

Fundet i 1 UTM felt i Sønderjyllands Amt i 1998. Astikel in prep. Arten vil blive eftersøgt i 1999 på samme lokalitet. Ny DK-art!

Nehalennia speciosa 1 nyt fund

Arten er registreret (1998) i et UTM felt i Viborg Amt, på en optimal lokalitet. Lokaliteten er under stadig ødeleggelse! Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Ornitologisk Forening, er ikke interesserede i at beskytte lokaliteten, som kan beskyttes efter lovens bestemmelser!! Dette til trods for, at der findes en sjælden flora på lokaliteten. Indtil for 3 år siden, yngede den i Danmark, rødlistede og meget sårbar og fåtalige fuglearter, Tinksmid (norsk: Grønnstilk; svensk: Grönbena, *Tringa glareola*) på lokaliteten. *Nehalennia speciosa* kendes nu fra 2 lokaliteter i Danmark. Dette fund er det første i Jylland. Status i DK: R.

Gomphus vulgatissimus 1 nyt fund

Denne, i Danmark, sjældne art blev registreret (1998) i et nyt UTM i Nordjyllands Amt. Første nordjyske fund. Status i DK: V.

Ophiogomphus cecilia 6 nye fund

Arten er helt sikkert under spredning i Danmark og har været det i de sidste 4-5 år. Det hidtidige udbredelsesområde i Danmark, har været koncentreret langs de større danske åsystemer som f.eks. Gudenå, Karup å, Vorgod å, Skjern å og Omme å. Altså en "jysk" art. Arten har således hidtil, været udbredt i et bælte fra Randers i øst, til Ringkøbing i vest. I disse år registreres en spredning, især i nordlig retning, op i Viborg og Nordjyllands Arnter. *Ophiogomphus cecilia* er i 1997 fundet i 2 nye UTM (Viborg Amt). I 1998 er arten registreret i 4 nye UTM i Nordjyllands Amt. Årsagen til spredningen, skyldes formentlig den forbedrede vandkvalitet i Danmark. Status i DK: R (fredet).

Aeshna viridis 2 nye fund

Arten er meget stærkt fundet til planten Krebseklo *Stratiotes aloides*. Efter flere års søgen på egnede lokaliteter, blev arten registreret (1997) i 1 nyt UTM felt og i 1998 i yderligere 1 nyt UTM felt. Begge nye UTM felter er beliggende i Viborg Amt. Status i DK: V (fredet).

Anaciaeschna isosceles 1 nyt fund
Denne, i Danmark meget sjældne art, blev i 1998 glødeligt registreret i nyt UTM felt på Djursland i Århus Amt. Influks efter varmeperiode? Status i DK: V.

Cordulegaster boltonii 2 nye fund
Også en art, der hidtil, har haft et koncentreret udbredelsesområde i Midt- og især Vestjylland. Arten er indenfor de senere år også registreret på Sjælland og jeg har registreret arten fra Fyn. Måske er arten overset? I 1998 er *Cordulegaster boltonii* registreret i 2 nye UTM felter i Ringkøbing Amt, altså indenfor det "normale" udbredelsesområde. Status i DK: V.

Somatochlora arctica 1 nyt fund
Modsat, hvad der oplystes i sidste udgave af nyhedsbrevet (Vol. 4. No. 1), forekommer *Somatochlora arctica* også udenfor det omtalte område i Midjylland og Sydjylland (hvor jeg i øvrigt fandt arten for få år siden!). Arten er således fundet på en bestemt lokalitet i Nordjyllands Amt, både i 1997 og 1998 (1 nyt UTM felt). Status i DK: E.

Epiheca bimaculata 1 nyt fund
I ex. af denne, i Danmark ekstremt sjældne art, blev registreret flyvende ved en klarvandet og meget vegetationsrig sø et UTM felt i Århus Amt i 1998. Lokaliteten er beliggende i et skovområde. Arten er ikke set i Danmark de sidste 30-40 år. Artikel in prep. Influks efter varmeperiode? Nærmeste lokaliteter er i det tidligere DDR. Status i DK: Ex.

Orthetrum coerulescens 1 nyt fund
Arten er, i nyere tid, kun fundet på een lokalitet i Sydjylland i Ribe Amt. Nu foreligger endnu et fund af arten, fra 1998, i et nyt UTM felt, denne gang i Sønderjyllands Amt. Status i DK: E.

Leucorrhinia albifrons 1 nyt fund
Denne art blev sidst registreret i Danmark (Nordsjælland) for ca. 40 år siden. Meget overraskende. blev 1 Ex (muligvis 2 Ex), af arten fundet midt på sommeren 1998 i et UTM felt i "X-amt" i Jylland. Arten vil blive eftersøgt på lokaliteten i 1999. Artikel i prep. Influks efter varmeperiode? Status i DK: Ex.

Leucorrhinia pectoralis 2 nye fund
Denne art har siden 1970-erne haft et "stronghold" i Nordsjælland. For få år siden, blev arten dog også fundet på en lokalitet i Århus Amt. Det er nu lykkedes, at registrere arten i yderligere 2 UTM felter i Jylland, henholdsvis i Viborg Amt (1997) og Ringkøbing Amt i 1998. Status i DK: E (fredet).

En anmeldelse af Ole Fogh Nielsen's bog (1998): I "De danske guldsmede":

Denne, netop udkomne publikation om danske guldsmede, giver absolut ikke et troværdigt og reelt brugbart billede, af de danske arters udbredelse. Udbredelseskortene synes overvejende, at være udfordrigt efter gamle optegnelser fra

første halvdel af dette Arhundrede, krydret med forfatterens egne fund fra de sidste 5-6 år, og hvad han ellers har kunnet "opsnappe" af oplysninger hist og her! Forfatterens 'fornemmelser og skøn' præger kortene, der nærmest har karakter af skønmaleri, med den bredest mulige pensel! Publikationen er næppe brugbar, hverken for kommuner, amter eller fredningsmyndigheder. Professionelle planlæggere i administrationen, og andre som skal forvalte danske naturværdier, vil være "lost" og har, med denne bog, Met et nytterløst værktøj i hånde.

Den største indsigelse, man kan have imod en publikation, som denne er, at der ikke forekommer detaljerede udbredelseskort med opgivelse, af f.eks. UTM felter for fundene. Prikkort for hver enkelt art, ville have været en absolut styrke. Det forekommer yderst mærkværdigt, at forfatteren ikke har søgt, at indhente de forefindende up-to-date udbredelseskort for hver enkelt art!

Det ville have givet en bog som denne, både styrke og vægt, hvis formålet med udgivelsen har været, at eksempelvis fredningsmyndighedene, et effektivt "argument" for, at beskytte eller foretage fredningsinitiativer af danske guldsmedearter eller særlig beskyttelseskrævende lokaliteter.

Teksten er velskrevet, mens man kan få det indtryk, at hovedformålet med udgivelsen af bogen "De danske guldsmede" har været, at få publiceret de nydelige fotos hurtigst muligt.

@@@@@@@@@@

Til bidragsytere til Nordisk odonatologisk forum's nyhedsbrev:

Redaksjonen tar imot alle typer innlegg omodonater fra de nordiske landene, og i enkelte tilfeller reise-beretninger i fra andre deler av verden.

Manuskripter kan sendes på vanlig måte, eller via e-mail, figurer bør helst sendes som vanlig post. De bør være skrevet på et nordisk språk, og helst med et kort sammendrag på engelsk. Bruk artikler i nyhedsbrevet som mal.

Vi forbeholder oss retten til å omforme artikler som avviker noe fra den stilen vi har lagt oss på. For framtida vil vi også satse på å sende forfatterne en utskrift for korrekturlesning.

NB!

Innholdet i artiklene er forfatternes eget ansvar helt og holdent. *The authors has the full and complete responsibility for the content of the articles.*

Forfatterne står selv ansvarlig for at innholdet er korrekt og medfører riktighet. *The author her-/himself is responsible that there are no mistakes or false information in the article.*

Dette er et nyhedsbrev og vi har ikke mulighet eller vilje til å kontrollere eller sensurere våre bidragsytere, men samtidig forbeholder vi oss retten til å ikke inkludere bidrag. Redaksjonen vil derfor ikke stå til ansvar for eventuelle feil i innholdet i de trykte artiklene.

Odonater i Aure

Hans Olsvik

Olsvik, H. 1999. Odonata in Aure. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 5 (1): 16

18 species are found in Aure municipality, central Norway during the last 24 years, 19 if *Sympetrum "nigrescens"* is considered as a separate species.

Hans Olsvik, N-6694 Foldfjorden

Aure kommune

Aure kommune ligger lengst nordøst på Nordmore, i Møre og Romsdal fylke. Kommunen er på 503 km², har 300 km strandlinje og en befolkning på ca. 2800. Høyeste fjelltopp er på 821 m o.h.. Her finnes mange små og store vatn, øyer og holmer. Det er mye boreal kystfuruskog, men også sørvendte ller i boreonemoral vegetasjonssone. Vatn og tjern er hovedsaklig torv- og myrpreget, med lav pH, men lavlandsvatna på gammel havhunn har rikere fauna og flora. Myrene er mange og finnes fra havnivå til høyt i fjellet, mange er regrivassprega tuemyrer, men grasmyrer av både rikere og fattigere typer finnes også. Årsnedbøren er på ca. 1600 mm, juli-normalen er på vel 13 grader Celcius, mens tilsvarende for januar er ca. 0 til -1.

Øyenstikkerfaunaen

De første kjente øyenstikkerfunn i Aure ble gjort i 1975, og siden er over hundre lokaliteter blitt besøkt og mer eller mindre grundig undersøkt (107). Funn-frekvensen nedenfor bor ikke vektlegges for mye, siden alle lokalitetene ikke er undersøkt like grundig og gjennom hele sesongen, men den gir et grovt bilde av hvor vanlige de enkelte artene er. Tilsammen er 18 arter funnet, 19 om man regner *Sympetrum "nigrescens"* som egen art. De 16 første på listen nedenfor er mer eller mindre vanlige arter, mens de tre siste kan karakteriseres som lite vanlige eller sjeldne.

Artsliste / frekvens

1	Aeshna juncea	70,1 %
2	Leucorrhinia dubia	57,0%
3	Pyrrhosoma nymphula	49,5%
4	Libellula quadrimaculata	47,7%
5	Aeshna caerulea	40,2%
6	Somatochlora arctica	32,7%
7	Enallagma cyathigerum	30,8%
8	Aeshna grandis	24,3%
9	Coenagrion hastulatum	23,4%
10	Somatochlora alpestris	22,4%
11	Sympetrum danae	20,6%
12	Sympetrum "nigrescens"	19,6%
12	Somatochlora metallica	19,6%
14	Coenagrion pulchellum	13,1 %
15	Cordulia aenea	13,1 %
16	Ischnura elegans	12,1%
17	Cordulegaster boltoni	3,7%
J8	Sympetrum striolatum	0,9%
18	Coenagrion armatum	0,9%

"Tjeldbergodd-øyenstikkeren"

Coenagrion armatum er nok områdets celebritet på insekt-fronten. Avisene frontet denne sjeldne artens forekomst opp i mot utbyggingen av ilandforingssted for gass fra kontinentalsokkelen utenfor Midt-Norge, og

framstilte arten som betydelig mer uvanlig enn den virkelig er. Enkelte mente forekomsten burde stoppe hele denne 4.000.000.000 kroners satsingen til den norske stat. Takket være denne oppmerksomheten fikk Kvennavatnet være i fred - istedet for å inngå i den planlagte parken rundt hovedkvarteret til Statoil på Tjeldbergodden. At *Coenagrion armatum* har overlevd her ute ved Atlanterhavskysten er likevel helt tilfeldig, idet utbyggeme senket vatnet og bygde en terskel i forbindelse med vegbygging ved bekkeutløpet. Hellet var bedre enn vettet denne gangen.

Adresseavisen, Trondheim 30.mars 1993

Grovt kart med angivelse av møtestedet. På Ertvågøya, Aure, følg riksveg 680 til avkjørsel skiltet til Husby, ved enden av denne vegen ligger Olsvika (smal veg, kjø forsiktig!):

Velkommen til det femte nordiske odonata-treff, i Aure på Nordmøre, Norge 6-8. august 1999.

Welcome to the 5th annual summer meeting of the nordic odonatological society, at Aure, Nordmøre, central Norway 6-8. August 1999

Velkommen til Aure!

Så skulle det endelig være mulig å sette et merke i kalenderen for det årlige nordiske odonate-møtet: Sommerens øyestikker/guldsmede/trollslända-treff blir arrangert i Aure på Nordmøre, Midt-Norge helga 6-8. august.

Årets treff er lagt opp som tidligere år, det blir feltturer på dagtid, korte foredrag, forelesninger og lysbildeinnlegg på ettermiddag/tidlig kveld, og mere sosialt utover kyelden. Det blir hytte-overnatting i sovepose, og for en stor del eget/privat opplegg mht. mat.

Fra det foreløpige programmet kan nevnes:

-Presentasjon av den lokale odonata-faunaen. -Om bruk av odonater til å finne nøkkelbiotoper lokalt. - Fisketur på sjøen holmebesøk og fiske-tilberedning (vårforbehold!).

Odonatologiske godbiter finnes det vel ikke altfor mange av i denne delen av Norge, men det blir muligheter til å se noen av verdens nordligste lokaliteter for en del ellers vanlige laviands-arter. Det skulle være gode muligheter for å studere bl.a. metalløyestikkerne *Somatochlora alpestris* og *S. arctica*, og ikke minst høstlibellen *Sympetrum "nigrescens,"* alle både som voksne og larver.

Det hadde vært fint om dere som kunne tenke seg å bidra med et innlegg, kunne melde fra om tema eller en foreløpig tittel så snart som mulig. Tusen takk!

Om noen skulle være interessert i en odonata-tur før eller etter denne helga, ta kontakt så kan vi sikkert komme fram til et opplegg flere er interessert i.

Påmelding til (non-binding registration to):

Hans Olsvik, N-6694 Folgorden, Norway
Tlf/ph.: (+47) 71645294, (+47) 90669529 (gsm)
E-mail: olsvikha@online.no

Welcome to Aure!

Finally it is possible to put a mark in the calendar for the annual Nordic dragonfly meeting: This summer's meeting will be held at Aure, Nordmøre, central Norway the weekend 6-8. August 1999. Aure is situated at the Atlantic coast ca. 100 km (map) west of Trondheim. Please let us know how you plan to go here, and we might be able to organize transportation from nearest railway-station or airport. We will also assist if you need information on how to get here.

The schedule of this year's meeting follows the ways of earlier meetings, with field-trips at daytime, short lectures in the afternoon/early evening, and the usual social events after that. Accommodation at cabins, bring sleeping bags. Please send a message if you think you might participate, we need to know how many beds etc. that are necessary. The area has very few restaurants, we should count on preparing our own food.

From the very preliminary programme:

- The local odonata fauna. - Odonata as indicators for local key habitats. - Sea fishing (bring own equipment), with island stop and fireplace cooking of the catch.

The area has about 20 odonata species, among them some of the northernmost localities for more common species further south. The attractions will be the dark northwest European near relative of *Sympetrum striolatum*: *S. "nigrescens,"* and the two *Somatochloras*: *alpestris* and *arctica*. All should be present both as larvae and adults.

Appreciate receiving a preliminary title as soon as possible from those of you who would like to hold a short lecture, thank you!

If you are interested in a before- or after-meeting dragonfly trip, please get in touch. Maybe others will join too.

Vegbeskrivelse, se grovt kart forrige side

Route description, see rough map on the page 16

Odonata-inntrykk fra Minnesota

Hans Olsvik

Olsvik, H. 1999. Odonata-impressions from Minnesota. Nord. Odonat. Soc. Newsl. 5 (1): 18-19. 44 odonate species were collected at a dozen localities, mostly in the "North Shore"-area of Minnesota, in July - August 1991 and May 1992. Three species seem to be new to the state, *Enallagma vesperum*, *Chromagrion conditum* and *Somatochlora cingulata*, and also nineteen new county records.

Hans Olsvik, N-6694 Foldflorden

Påtur i Minnesota

Mange av oss nordiske har vært i USA (eller kunne tenke seg å dra) bl.a. på besøk til utvandrede slektninger. Somrene 1991 og 1992 dro jeg til Minnesota, USA, på slike visitter. Jeg håpet naturligvis også å få tid til å se litt på øyestikkere. Slektningene ville gjerne vise fram natur og andre severdigheter i "staten med de 10.000 sjøer", så jeg fikk kommet en del rundt, og de var vermlige og tålmodige nok til å la meg få fange noen odonater underveis. I tillegg brukte jeg både leie- og lånebil til å dra litt rundt på egen hånd.

Naturen nord i Minnesota er ganske lik finsk og nordsvensk natur, relativt flatt med mye bjørke- og furuskog, men også med innslag av andre treslag. Dammer, sumper og små og store sjøer finnes tett, nesten som i de tusen sjøers land - Finland. Et av stedene jeg besøkte het da betegnende nok også Finland! Forøvrig samme sted som det skal være ekskursjon til i forbindelse med den internasjonale odonata-kongressen i USA i juli i år.

Øyestikkerfaunaen i Nord-Amerika er betraktelig mere variert enn i Europa. Her kunne artene vandre fram og tilbake uten hindringer på landområder under istidens gang. Særlig elveøyestikkeme, Gomphidae, viser stor diversitet, men også flere av de andre gruppene. Av kjente arter fant jeg bl.a. *Lestes dryas* og *Libellula quadrimaculata*. *Sympetrum danae* måtte jeg til Thunder Bay, Canada for å finne. Ellers var det interessant å se at *Epitheca*-øyestikkere var lette å finne - og i stort antall, i motsetning til hjemme i Norge. Hos oss har vi mange *Coenagrion*-arter og bare en *Enallagma*, i USA er det derimot mange *Enallagma*-arter. En av dem jeg fant viste seg å være ny for Minnesota, og sånt er jo litt krydder i tilværelsen! Jeg fant tre nye arter for staten. Denne artslista inneholder også 19 nye "county"-funn, iflg. Nick Donnelly (pers.medd.). Minnesota er fortsatt såpass dårlig undersøkt at her er det mye vi kan bidra med, også vi nordboere fra Europa om vi besøker denne delen av verden.

Jeg anbefaler derfor på det varmeste å ta turen til Minnesota, og glem ikke håven!

Lokalitetsliste

nr	County	Lokalitet & dato
1	Beltrami	lake ca 20 miles NE of Bemidji, "Norway Camp", 23.vii.1991
2	Clearwater	Lake Itasca, Mississippi outlet/start, 22.vii.1991, 29.v.1992
3	Cook	Grand Marais, harbour peninsula, north point, coastguard st., north S.vii.1991
4	-	Hovland, S of, roadside pond HWY 6 1, 8A 9.vii.1991
5	-	Hoviand, N of, small river, at HWY 61, 8.vii.1991.
6	Itasca	Grand Rapids, Paper Mill Res., Mississippi River, 30.v.1992

7	Kandiyohi	Green Lake, wayside lake, 1 Lvii. 1991.
8	Lake	Two Harbors, Shoreview HTS Rd, .5km W of CRTIO, 8., 21. & 23.vii., Lviii. 1991
9	-	Cloquet River, at CRT 2, 3 1.v. 1992
10	-	Kane Lake, E of CRT 2, 10.vii.1991 1.v. 1992
11	-	Finland, Wolf/Raven Lakes (=Egge L) 31.vii.1991
12	-	St.Louis Arrowhead, farm pond N of Hea quarter Lake, 2.viii.1991

Artsliste med lokalitetsangivelser

Calopterygidae

1. *Calopteryx aequabile* 2

Lestidae

2. *Lestes disjunctus* 11

3. *L. dryas* 10

4. *L. rectangularis* 9

Coenagrionidae

5. *Enallagma boreale* 6

6. *E. carunculatum* 1,7

7. *E. ebrium* 5

8. *E. hageni* 10,7

9. *E. vesperum* 1

En hann fanget. Ny for Minnesota. Utvidelse av utbredelsesområdet mot nordvest.

Enallagma sp. 8

10. *Ischnura verticalis* 1,2,7, 10

11. *Chromagrion conditum* 9

En hann. Ny for Minnesota. Ikke funnet så langt nordvest for.

Aeshnidae

12. *Basiaeschna janata* 2,6

13. *Aeshna canadensis* 2,8, 11

14. *A. erendta* 11

15. *A. interrupta* 4,11

16. *A. tuberculifera* 8

Denne hunnen jaktet etter at det var blitt mørkt, den fløy få cm over bakken, og kom nå og da sk nær utelampa at det lot seg gjøre å fange den. De eneste av mulige byttedyr jeg merket var stickygg (!) og små nattfly.

Gomphidae

17. *Gomphus lividus* 9

18. *G. spicatus* 10

19. *Ophiogomphus rupinsulensis* 2

Cordulegasteridae

- *Cordulegaster sp.* (maculata?) 9

En hann observert.

Macromfidae

20. *Didymops transversa* 6

Cordulidae

21.	<i>Epitheca (Epicordulia) princeps</i>	2
22.	<i>Epitheca (Tetragoneuria) canis</i>	9, 10
23.	<i>E. cynosura</i>	10
24.	<i>E. spinigera</i>	6, 10

I slutten av mai 1992 svermet mange 10.000'er eller mer(!) nyklekte av denne arten i mange kilometer langs Mississippi River. Jeg har aldri tidligere sett så mange øyestikkere på en gang, og de første samlet jeg på vindusviskeme på frontruta! Ganske mange måtte bli drept av bil på denne strekningen.

25.	<i>Cordulia shurtleffi</i>	10
26.	<i>Somatochlora cingulata</i>	10

Fire exuvia ble tatt med av de mange som fantes inne i et åpent båhus ved sandhunn-sjøen Kane Lake. Arten er ny for Minnesota. Arten ble funnet sammen med exuvia av *Cordulia shurtleffi* og *Epitheca cynosura*

27.	<i>S. forcipata</i>	8
28.	<i>S. minor</i>	3,4
29.	<i>S. williamsoni</i>	2, 10, 12

Libellulidae

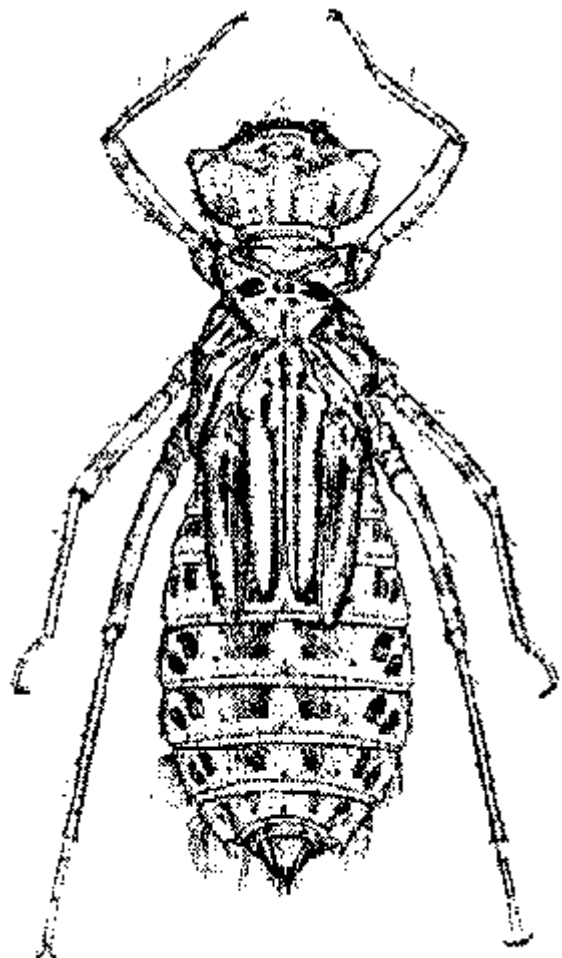
30.	<i>Celithemis elisa</i>	10
31.	<i>Erythemis simplicicollis</i>	7
32.	<i>Libellula julia</i>	4, 10
33.	<i>L. luctuosa</i>	2
34.	<i>L. lydia</i>	
35.	<i>L. quadrimaculata</i>	6
36.	<i>Pachydiplax longipennis</i>	6
37.	<i>Sympetrum corruptum</i>	3
38.	<i>S. obtrusum</i>	2, 10, 11
39.	<i>S. rubicundulum</i>	8
40.	<i>S. vicinum</i>	1
41.	<i>Leucorrhinia frigida</i>	4
42.	<i>L. hudsonica</i>	4
43.	<i>L. intacta</i>	6
44.	<i>L. proæima</i>	4

Takk til Sid Dunkle og Nick Donnelly for faglig hjelp.
Takk også til slektningene Helen & John Olsvik, Nancy & Rich Ojard, Sally & Dana Murphy og Joan & Malcolm Carlsson, for gjestfrihet og tålmodighet!

Minnesota-relevant litteratur

- Carlson, R.E., M.A. Anderson & C.L. Hamrun 1967. Distribution and Habitat Preference of Minnesota Dragonfly Species (Odonata, Anisoptera) I. J. Minn. Acad. Sci. 34 (2): 59-61.
- Carroll, M. & R. Gundersen 1995. Distribution of Minnesota dragonflies (Odonata: Anisoptera). Occ. Pap. in Aquatic Biology, St. Cloud State Univ. 2 (1): 1-32.
- Hamrun, C.L., & R.E. Carlson, & A.W. Glass 1965. Identification and Distribution of Minnesota *Leucorrhinia* Species (Odonata, Libellulidae). J. Minn. Acad. Sci. 33 (1): 23-26.
- Hammin, C.L. et al. 1971. Distribution and habitat preference of Minnesota dragonfly species (Odonata, Anisoptera) H. J. Minn. Acad. Sci. 37 (2-3): 93-96.
- Kormondy, E.J. 1958. Catalogue of the Odonata of Michigan. Misc. Publ. Mus. Zool., Univ. Michigan 104: 1-43.
- Legler, K., D. Legler & D. Westover 1998. Color guide to common dragonflies of Wisconsin. Sauk City, WI 124 s.

- Lick, M.C., M.A. Anderson & C.L. Hamrun 1974. Notes on the ecology of Minnesota damselflies (Odonata, Zygoptera) Proc. N. cent. Breh. ent. Soc. Am. 26: 158. (abstract only)
- Miller, L.E., C.L. Hamrun & M.A. Anderson 1964. Identification and distribution of *Sympetrum* in Minnesota (Libellulidae, Odonata). Minn. Acad. Sci. Proc. 31 (2): 116-120.
- Needham, L.G. & Westfall, M.J., Jr. 1955. A manual of the dragonflies of North America (Anisoptera). Berkeley and Los Angeles, Univ. of California Press. 615 pp.
- Walker, E.M. 1925. The north american dragonflies of the genus *Somatochlora*. Univ. Toronto Stud, Biol Ser. 26: 1-202 + xxxv pl.
- Walker, E.M. & P.S. Corbet 1975. The Odonata of Canada and Alaska. Vol. 3. Univ. Toronto Press, Toronto and Buffalo. 307 pp.
- Westfall, M.J., Jr. & M. May 1996. Damselflies of North America. Scientific Publ., Gainesville, Washington, Hamburg, Lima, Taipei, Tokyo. 650 pp.
- Whedon, A.D. 1914. Preliminary notes on the Odonata of southern Minnesota. Rep. Minn. State Entomologist-77-103.

Somatochlora cingulata larve, fra Walker (1925).
Larven er mest lik *S. sahlbergi* av våre hjemlige, men dette er en noe større art.

Adresseliste 1999

Borttagen från on-lineutgåvan p.g.a personuppgiftslagen. Listan åtfinns i pappersversionen.
The adress list is withheld in the on-line edition due to legal matters. Can be found in the paper edition..

 Miljøfaglig Utredning ans

6630 Tingvoll

Telefon: 71 53 17 50 Telefaks: 71 53 01 51

E-mail: mu-ans@online.no

sponset utskrift av originaler til dette nyhetsbrevet.

Tusen takk!